

Nr 178.

Av herr **Nilsson, Theodor, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 30 lämnas en redogörelse för läget på arbetsmarknaden. Därav framgår att arbetstillgången inom vissa näringsgrenar är normal medan den däremot inom andra är mindre tillfredsställande. Inom vissa delar av landet är arbetslösheten av stor omfattning och för flera kommuner, som ha en större arbetslöshet, är läget mycket bekymmersamt. Det är därför nödvändigt att omfattande åtgärder snarast vidtagas. För kommunerna har ovissheten om formerna för det nya bidragssystemet bidragit till att en viss tveksamhet vid behandling av arbetslöshetsproblemet fått göra sig gällande. I propositionen förutsattes att sedan det nya bidragssystemet för statsbidrag tillkommit, arbetslinjen i större utsträckning skall komma till användning, vilket ur alla synpunkter torde vara den bästa för både staten och kommunerna.

Sammanfattningsvis anför arbetsmarknadskommisionen i sitt förslag till Kungl. Maj:t, att det under förra krisen tillämpade statsbidragssystemet icke förmådde hindra en för åtskilliga kommuner orimlig ekonomisk belastning på grund av arbetslöshetsåtgärder och att det följaktligen icke åstadkom en önskvärd, rimlig utjämning av arbetslöshetsbördorna. Vad kommissionen i detta hänseende anfört, är otvivelaktigt riktigt. Det finnes ett flertal kommuner som på grund av omfattande arbetslöshet kommit i ett ekonomiskt läge, vilket gör att de nu, när arbetslösheten åter sätter in, icke ha förmågan att bära ytterligare bördor. Av nöden är att ett tillrättläggande härav kommer till stånd.

Det nya bidragssystemet, som nu tillämpas på försök, grundas på tvenne förutsättningar. Dels måste statsbidraget slutgiltigt regleras, först då har man möjlighet att överblicka arbetslöshetens och arbetslöshetskostnadernas verkliga omfattning, d. v. s. vid årets slut. Dels måste statsbidraget beräknas och utgå på de totala arbetslöshetskostnaderna. Huvudtanken i det nya bidragssystemet, säger arbetsmarknadskommisionen, är konkret uttryckt den, att samtliga arbetslöshetskostnader inom kommunen summeras vid årets slut och statsbidraget utgår på denna totalsumma i syfte att möjliggöra en verkligt effektiv begränsning av kommunens kostnadsandel. Såsom översta gräns för kommunens kostnad skall sättas en kostnad, beräknad per skattekrona av 1 krona 50 öre. Genom en sådan maximering av kommunernas kostnader för arbetslöshetsåtgärder skulle en utjämning av arbetslöshetsbördorna kunna ske. Även vid en lägre årskostnad än 1 krona 50 öre per skattekrona skall statsbidrag utgå, fast med lägre procentsats. Hur

bidragssystemet kommer att verka, belyses i de exempel som kommissionen i cirkulär till arbetslöshetskommittéerna har angivit.

Årskostnad per skattekrona	Statsbidrag per skattekrona	i procent av årskostnaden	Kommunens nettokostnad per skattekrona
kronor	kronor		kronor
0: 50	0: 10	20	0: 40
1: —	0: 20	20	0: 80
1: 50	0: 45	30	1: 05
2: —	0: 70	35	1: 30
2: 50	1: —	40	1: 50
4: —	2: 50	62,5	1: 50
5: —	3: 50	70	1: 50

Ur flera synpunkter kan det naturligtvis vara bäst med en enhetlig maximigräns för kommunernas årskostnader för arbetslöshetsåtgärder, men man måste ifrågasätta om inte större hänsyn här borde tagas till de skattetyngda kommunerna. Otvivelaktigt kan en årskostnad av 1 krona 50 öre per skattekrona för arbetslöshetsåtgärder i en skattetyngd kommun komma att verka mycket betungande. Det torde därför vara lämpligt att för en skattetyngd kommun maximigränsen sattes något lägre.

De kostnader som kommunen önskar inräkna i totalsumman för kostnader till arbetslöshetsåtgärder måste i förväg godkännas av arbetsmarknadskommissionen. För sådana åtgärder som kunna regleras i fixa bestämmelser — dagunderstöd och hyreshjälp — erfordras endast att kommissionen i förväg lämnar tillstånd och anger verksamhetens omfattning. Andra åtgärder, såsom kursverksamhet, reshjälp, individuella åtgärder och dylikt, erfordra en mera detaljerad plan och kostnadsberäkningar. För de kostnader som en del kommuner åtagit sig, till exempel för elever vid verkstadsskolor för arbetslöshets ungdom, lämnas ingen klarhet om de få inräknas i årskostnaden. Även andra av kommunerna vidtagna åtgärder för att hjälpa de arbetslösa borde få komma i fråga. Såsom till exempel en sådan kostnad som kommunen får vidkännas då den måste bisträcka en arbetslös som tillhör en arbetslöshetskassa. Denna kostnad måste nu komma på fattigvården. Det kan inte vara rätt att en arbetslös, som själv bidragit till att i någon mån skydda sig mot arbetslösheten, skall vara tvingad att anlita fattigvården. Här borde öppnas en möjlighet för arbetslöshetskommittéerna att hjälpa dessa, intill dess en förbättring av arbetslöshetsförsäkringen kommit till stånd. Samma borde vara förhållandet i de fall en kommun måste lämna bidrag till en korttidsarbetare, vilken måste anses vara deltidsarbetslös.

I årskostnaden skola även kunna inräknas kostnader för amortering och ränta på lån, som kommun måst upptaga för att finansiera ett arbete anordnat i arbetslöshetsbekämpande syfte. Detta kommer givetvis att vara till fördel för kommunerna. Men om kommunerna skola i större utsträckning övergå till arbetslinjen, så erfordras ett tydligare besked om huru lång tidrymd som de kunna räkna med att få inräkna annuiteterna i årskostna-

den för arbetslösheten. En tveksamhet från kommunernas sida att genom lånemedel finansiera ett kostnadskrävande arbete, då besked om annuiteternas inräknande i årskostnaden endast lämnas för ett år, kommer säkerligen att göra sig gällande.

Förutom statsbidrag på årskostnaden för arbetslöshetsåtgärder skall kommun kunna erhålla engångsbidrag till arbete som anordnas för arbetslösa. Vid beviljandet av dessa bidrag skall hänsyn tagas, dels till om kommunen är fattig och arbetslöshetstyngd, och dels om företaget under arbetslöshetskrisen vållar kommunen ökade kostnader. Om hänsyn endast tages till det sistnämnda skall statsbidraget utgöra högst 20 procent, som regel väsentligt under denna procentsats. För ett bedömande hur detta kommer att verka lämna de utav kommissionen angivna exemplen icke full klarhet. För att en skatte- och arbetslöshetstyngd kommun över huvud skall kunna tillämpa arbetslinjen, är det nödvändigt att dessa engångsbidrag bliva så pass rikliga att de befämja en önskvärd övergång till arbetslinjen. Även om en sådan kommun under arbetslöshetskrisen får en begränsad börda genom att statsbidrag erhålles på årskostnaden, så är det ändå erforderligt att detta statsbidrag sättes relativt högt för att inte kommunen skall få påtaga sig en alltför stor skuldbörda för framtiden.

För att en kommun skall komma i åtnjutande av här nämnda bidrag, skall arbetsmarknadskommissionen godkänna en plan för fördelning av arbetstillfällena i förhållande till hjälpbehovet bland de arbetslösa. Detta förutsätter att arbetsmarknadskommissionen kan bestämma att skiftning av arbetare skall ske, till exempel på sätt som tillämpas i Bohuslän, att ett arbetslag får arbeta i två månader och därefter uppbära understöd och ett nytt arbetslag börjar vid arbetet för att arbeta lika lång tid. I vissa fall kan det kanske vara erforderligt att kunna företaga alternering med arbetskraften, såsom vid tillfällen då tillräckligt med arbetsobjekt icke finnes. En alternering av arbetskraften på detta sätt kan dock många gånger medföra betydande svårigheter både för kommunerna och arbetarna. För kommunerna betyder det svårigheter att av dessa arbetare utfå skatteintäkter, vilket är en förutsättning för att en kommun skall klara sig. För arbetarna medför det flera olägenheter. De kunna på grund av begränsningen av inkomsterna inte göra rätt för sig mot vare sig stat, kommun eller andra. För de arbetare, som hänvisats från en kommun till en annan och ha tagit sin familj med, bliva olägenheterna ytterst kännbara. En alternering kan även medföra att kostnaderna för företagets utförande bliva större. Den allra största försiktighet är på detta område påkallad.

För att belysa hur det nya bidragssystemet verkar i praktiken anföres här ett exempel. En kommun med ett invånareantal av 16,500, en arbetslöshetssiffra av 400, ett kommunalt skattetryck på 13 kronor 60 öre plus landstingsskatt på 2 kronor 65 öre samt en skuldbörda på cirka 6 miljoner kronor. Denna kommun måste betraktas som skatte- och arbetslöshetstyngd. Kommunen har begärt att med statsbidrag få utföra ett arbete för att hjälpa de arbetslösa. Arbetet har kostnadsberäknats till 83,600 kronor. Arbets-

marknadskommissionen har beviljat arbetet och tilldelat kommunen ett statsbidrag av 35 procent av de styrkta verkliga kostnaderna, dock högst 28,910 kronor. Dessutom har föreskrivits följande: Kostnaderna för företaget komma icke till någon del att inräknas i sådan årskostnad för stadens hjälpverksamhet, som enligt kommissionens cirkulär nr C 1 (1941) lägges till grund för fastställande av allmänt årskostnadsbidrag till staden.

Inför detta är det naturligt om denna kommun ställer sig tveksam huruvida den i fortsättningen skall kunna tillämpa arbetslinjen, då den måste räkna med avsevärda bördor för framtiden. Samma blir förhållandet för övriga kommuner, som befinna sig i ungefärligen samma ekonomiska ställning som den här angivna. Resultatet av en dylik hårdragen arbetslöshetspolitik från statens sida blir, att flertalet av de av arbetslöshet hårt pressade kommunerna icke kunna igångsätta arbeten i och för arbetslöshetens avhjälpande, utan kontantunderstödslinjen, som otvivelaktigt är den minst lämpade hjälpformen, kommer att bliva normgivande. En sådan utveckling av arbetslöshetspolitiken måste enligt vår mening förebyggas, vilket knappast kan ske på annat sätt än att bidragsgrunderna för anordnandet av arbeten måste tillämpas på ett mindre restriktivt sätt än vad som framgår av arbetsmarknadskommissionens ovannämnda förslag och de exempel som ovan anförts.

I anledning av vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition, nr 30, måtte beakta de synpunkter, som här anförts, samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att vid fastställande av statsbidrag till kommunerna för anordnandet av arbeten till arbetslöshetens bekämpande sådana bidragsgrunder måtte tillämpas, att även de hårt skattetyngda kommunerna på ett tillfredsställande sätt kunna tillämpa arbetslinjen.

Stockholm den 8 februari 1941.

Th. Nilsson.

Karl Andersson,
Rixö.

Sven Larsson
i Varberg.

J. Hansson.

Edwin Berling.

Th. Magnusson,
Göteborg.